

KELLY J. MURPHY

Rewriting Masculinity: Gideon, Men, and Might

Oxford: Oxford University Press, 2019, inbunden, xii + 240 sidor,
SEK 892, ISBN-13: 978-0-19061939-8

Kelly J. Murphys forskning rör Domarboken, receptionshistoria, gudinor, monster och maskulinitet. Hon medverkade i antologin *Hebrew Masculinities Anew* (red. Creangäs 2019, recenserad i *SEÅ* 85) med ett bidrag om Ordspråksbokens omförhandlade mansideal i relation till pengar. Omtolkning av vad det betyder att vara en ”mäktig man” (*gibbor hechayil*) står också i centrum för denna monografi om Gideon.

Berättelsen om Gideon i Dom 6–8 är synnerligen väl vald för den som är intresserad av maskulinitetens olika ansikten. Bibeltextens Gideon framträder exempelvis som rädd bonde, tvivlande befälhavare, framgångsrik militärstrateg, blodtörstig hämnare, ödmjuk JHWH-anhängare som tackar nej till kungatronen, avgudadyrkare som vilseleder folket, fader till den som störtar Israel in i inbördeskrig (Avimelek) och samtidigt någon sägs ha gjort ”gott” för Israel och gett landet fred i 40 år. Uppgiften i *Rewriting Masculinity* är att följa Gideonfigurens vindlande växlingar i tre steg. Det första handlar om att sätta honom i relation till ett tidigt krigarideal, det andra att identifiera hur Gideon avviker från ett sådant ideal och att följa hur avvikelserna kan knytas till textens redaktionshistoria. Slutligen gör Murphy också nedslag i tolkningshistorien och hur Gideons maskulinitet uppfattas där. De tre stegen tas i bokens alla fem kapitel, som berör olika avsnitt av Gideonberättelsen.

I det första kapitlet står episoden om den anonyma profeten (6:7–10) i fokus. Murphy argumenterar för att episodens närvaro i MT (och frånvaro i 4QJudg) kan förstås som exempel på inombiblisk reception. Genom tillägget knyter en deuteronomistisk redaktör ihop Gideoncykeln med det större skeendet för hela Israel, liksom med Debora. Utvecklingen fortsätter i Josefus omskrivning av berättelsen (*Antiquitates Judaicae*), men då utifrån andra genusideal. Josefus krymper Deboras roll och förflyttar rättsskipningen till Barak. Han gör Gideon modigare och censurerar ofördelaktiga inslag som tecken och hämnd. Murphy

pekar på tendensen (i tolkningshistorien) av att jämföra män med män och att korrigera eftermälet av de som inte riktigt lever upp till normen.

Det andra kapitlet rör de inledande avsnitt i kapitel sex som står i viss motsättning till krigaridealet: att Gideon gömmer sig i vinpressen (6:11), att han verkar på natten (6:25–32), men sedan också ikläds anden och sammankallar trupper (6:33–35). Invändningarna mot kallelsen pekar mot Mose, andeuppfyllelsen mot Jefta. Murphy gör här också utblickar mot rabbinsk tolkningstradition och dess omtolkning av hjälten. För rabbinerna är idealet självkontroll snarare än duglighet i strid. Diskretion och nattarbete uppfattas exempelvis som omsorg om familjen snarare än feghet.

I nästa kapitel behandlar Murphy tre ytterligare episoder där Gideon framträder som något mindre hjältelik: det berömda ull(fleece)-testet (6:36–40), truppbantningen (7:1–8) samt drömmen och dess tydning i utkanten av det midjanitiska lägret (7:9–15). Genom utblickar mot komparativt främreorientalistiskt material visar Murphy att Gideons begäran om gudomliga försäkringar före strid inte i sig är anmärkningsvärda, men att göra det tre gånger före samma strid kan vara det. Truppbantningen kan fungera som ett sätt att omvandla ett lokalt hjältedåd till något som gäller hela Israel. Drömtydningen kan uppfattas som en särskilt onödig fördröjning av själva striden. Redaktörens poäng, enligt Murphy, är att framställa JHWH som den verkliga krigaren och Gideon som osäker och inkapabel. Genom receptionshistoriska nedslag i tidigkristen litteratur visar Murphy att Gideons trosförsäkringar både problematiserats och tolkats som uttryck för lydnad. Kyrkofäder som Origenes förkastar Roms militarism samtidigt som krigsretoriken bevaras. Det omförhandlade tidigkristna mansidealet är att vara en andlig krigare.

I fjärde kapitlet går Murphy vidare till själva striden mot midjaniterna (7:16–22), som fördröjts hela 41 verser efter kallelsen. Murphy menar att striden har något överlastat och närmast komiskt över sig. Till vapnen hör inte bara svärd utan också lampor, krukor och trumpeter, fienden flyr två gånger och stridsropet är tvetydigt (för JHWH och

Gideon). Striden vinnas genom tjuv- och rackarspel och fienden framställs som löjlig. Murphy pekar på de krumbukter barnbiblar tar till när Gideon ska lanseras som förebild för pojkar. Ett vanligt grepp är att lägga tyngdpunkten på det som föregår striden (testerna). Barnbiblarnas Gideon är någon som övervinner rädslor och blir en ledare.

I femte kapitlet uppmärksammar Murphy de delar av berättelsen som många läsare hoppar över: förhandlingen med Efraim, straffexpeditionen mot Suckot och Penuel, avrättningen av de midjanitiska kungarna och byggandet av efoden (7:23–8:35). Här förkroppsligar Gideon krigarnormen, i kontrast till det föregående. Murphy menar att avsnittet tillhör de tidigaste skikten av berättelsen, samtidigt som glossan om efodens konsekvenser (8:27b) utgör ett sent tillägg. Här vittnar den mottagna texten om hur hjälteidealet kompliceras, då byggandet av efoden omtolkas från fromhetsgärning till tecken på avfall. Krigarhjälten är inte längre gångbar. Den urspårade sonen Avimeleks misslyckande kastar en skugga också över Gideon. Hädanefter går det bara utför.

Som avslutning identifierar Murphy tre skikt i berättelsen som presenterar olika bilder av Gideon som man och hjälte. I det äldsta (nordrikt, 900tal?, före Domarboken) framträder Gideon som Joash son, kapabel krigare, ledare för en liten grupp, värnare av familjens heder och byggare av helgedom. Det andra skiktet (före och under exiltiden) präglas av det brutna förbundet och låter Gideon framträda som en JHWH-trogen befriare som söker tecken och överlämnar striden helt till Gud. Här ikläs han anden, sätts i relation till Domarboken som helhet, men också till Mose och patriarkerna. I det yngsta skiktet (persisk tid), när allt hopp om en ny kung i Israel är släckt, tas hjälten slutgiltigt ner från piedestalen. Kvar blir en avgudadyrkare som får representera Domarbokens vändning mot kaos och som sår tvivel om giltigheten i det föregående skiktet (Israels JHWH-trohet). Murphy pekar också på att nya läsare fortsätter att skriva om Gideon. Berättelsen om honom är en berättelse om maskulinitet i konstant förändring och kris.

Tanken att det är svårt att dra tydliga gränser mellan textkritik, litterärkritik, redaktionshistoria och receptionshistoria är inte ny (se, till

exempel, Brennan Breed, *Nomadic Text*, recenserad i *SEÅ* 80). Murphy åskådliggör mycket övertygande hur dessa olika moment (särskilt redaktion och reception) kan förstås som delar i samma process, men också hur denna process präglas av kampen för tolkningsföreträde. Studien tillbakavisar uppfattningen att skildringen av enskilda domarna endast genomgått en begränsad redaktion. Exempelen på reception är väl valda och relevanta. Teoretiskt är studien väl förankrad i Connells teori om multipla maskuliniteter och Kimmels idéer om maskulinitetens kris. Men det blir aldrig överlastat – fokus ligger hela tiden på materialet. Möjligen hade Murphy kunnat återknyta mer till Connell i sina slutsatser, om hur det som i en viss tid representerar hegemoni i en annan tid blir marginaliserat.

Murphy tar sin utgångspunkt i Gideoniternas bildande vid sekelskiftet 1900. Sammanslutningen lanserade ett lydnads- och skötsamhetsideal för kristna affärsmän, i kontrast till mindre gudaktiga kollegor. När jag skriver detta har Rysslands anfallskrig mot Ukraina pågått i åtta veckor. På nytt står rivaliserande maskuliniteter mot varandra: det råa övervåldets krigsmaskin mot det heroiskt kämpande fåtalet. Putin inlemmar Joh 15:13 i propagandan. Svenska teologer utropar återkomsten av ”den traditionella mannen” i Zelenskyjs gestalt (Heberlein, *Kvartal*, 13 mars 2022). Vi har inte lämnat barbariet bakom oss, inte heller fascinationen över krigshjälten. Murphys synnerligen välskrivna studie visar att redaktionshistoria kan vara rafflande och ha hög relevans för vår egen tid.

Mikael Larsson, Uppsala universitet

EMMANUEL NATHAN

Re-membering the New Covenant at Corinth:

A Different Perspective on 2 Corinthians 3

WUNT II/514, Tübingen: Mohr Siebeck, 2020, häftad, xiv + 207 sidor,

SEK 912, ISBN 978-3-16-157687-4

Re-membering the New Covenant at Corinth är en omarbetad version av författarens avhandling som lades fram 2010 vid Katholieke Universiteit